

Biyolojik Çocuğu Olan Koruyucu Ailelerin İlişki Değişim Deneyimleri: Ekolojik Kuram Odaklı Sosyal Grup Çalışması

The Relationship Change Experiences of Foster Families with Biological Children: A Social Group Study Focused on Ecological Theory

Nur Sena YILMAZ* İpen İlknur ÜNLÜ** Mustafa KARATAŞ***

Öz

Bu araştırmanın amacı, biyolojik çocuğu olan koruyucu aile üyeleri ile korunan çocuk arasındaki davranış kalıplarının incelenmesidir. Ayrıca çalışmanın bir diğer amacı da koruyucu ailenin bu duruma yönelik tecrübelerinin duyuşsal, bilişsel, fiziksel, sosyal ve tinsel boyutlarda bir bütün olarak değerlendirilmesidir. Bu bağlamda sekiz oturumdan oluşan sosyal grup görüşmesi yapılmıştır. Çalışma, söz konusu koruyucu ailelerle, bir ay boyunca sürdürülmüştür. Haftada iki defa grup çalışması yapılmıştır. Her bir oturum ortalama 90 dakika sürmüştür. Oturumlar, ekolojik kurama (duyuşsal, fiziksel, bilişsel, sosyal tinsel faktörler) göre belirlenmiş olup görüşmenin konusu ilgili kuramın alt başlıklarına göre yapılandırılmıştır. Her grup oturumuna tematik isim verilmiştir. Veriler toplandıktan sonra kayıtlar dijital ortama aktarılmıştır. Tematik kodlamalar, dijital veri analiz programı MAXQDA 2020 programı ile yapılmıştır. Araştırma bulgularında psikolojik destek ihtiyacı, eğitime yönlendirme ve sosyal kabul kavramlarının ön plana çıktığı görülmüştür. Koruyucu ailelerle biyolojik aileler arasında dengeli bir etkileşim mekanizmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Araştırma sonucunda çocuk refahının ve aile ilişkilerinin sürdürülebilir bir şekilde desteklenmesi için uygun bir denge ve iş birliği sağlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Aile içi iletişim, Ekolojik kuram, Grup çalışması, Koruyucu aile

* Uzm. Sosyal Çalışmacı, Özel Sağlam Yaşam Bakım Merkezi, n.senayilmaz@icloud.com

** Dr. Öğr. Üyesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ipen.unlu@sbu.edu.tr

*** Doç. Dr., Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, mustafa.karatas@ksbu.edu.tr

Abstract

This study aims to examine the behavioural patterns between foster family members who have biological children and protected children. Another aim of the study is to evaluate the experiences of the foster family regarding this situation as a whole in terms of emotional, cognitive, physical, social and spiritual dimensions. In this context, a social group interview consisting of eight sessions was conducted. The study was carried out with the foster families in question for one month. Group work was conducted twice a week. Each session lasted an average of 90 minutes. The sessions were determined according to ecological theory (emotional, physical, cognitive, social, and spiritual factors), and the subject of the interview was structured according to the subheadings of the relevant theory. Each group session was given a thematic name. After the data was collected, the records were transferred to the digital environment. Thematic coding was done using the digital data analysis program MAXQDA 2020. It was observed that the concepts of psychological support needs, education orientation, and social acceptance came to the forefront of the research findings. A balanced interaction mechanism is needed between foster families and biological families. As a result of the research, it is recommended that an appropriate balance and cooperation be provided for the sustainable support of child welfare and family relations.

Keywords

Ecological theory, Family communication, Foster family, Group work

Giriş

Çocukluk döneminde, gelişimsel aşamaların sağlıklı sürdürülmesi için çocuğun bakımının aile yanında olması önemli bir faktördür. Bundan dolayı çocukların üstün yararının gözetilerek ailesinin yanında bakımının sağlanması ve buna yönelik destek mekanizmalarının oluşturulması makro uygulamalar açısından büyük önem taşımaktadır. Her türlü sosyal destek sağlanmasına rağmen bazı durumlarda, çocukların kendi biyolojik ebeveynlerinin yanında bakımlarının sürdürülmesi mümkün olmayabilmektedir. Özellikle yoksulluğun olması (Hüseyinoğlu, 2017), gelir ve giderlerde dengesizliklerin meydana gelmesi, çocuk yetiştirme ile ilgili fiziki ya da zihinsel yeterliliğinin olmaması gibi nedenlerden dolayı çocukların kurum bakımına alınması mümkün olabilmektedir (Gleeson vd., 2009). Bunun yanında aile içi şiddet, biyolojik ebeveynlerin ölümü, ihmal, istismar, çocuk yaşta meydana gelen evlilikler veya evlilik dışı doğum sonrasında bebeğin terk edilmesi gibi bazı nedenler de çocukları 'koruma gereksinimi olan çocuk' statüsüne getirmektedir (Şimşek, 2008).

Koruma gereksinimi olan çocuk, genel anlamda yaşlılarına göre bütün gelişim boyutlarını tamamlama kapsamında uygun sosyal ortamdan mahrum olan, ebeveyn bakımını kısıtlı alan ya da hiç alamayan, sınırlı kaynaklar sebebi ile refah düzeyi giderek azalan, ihmal ve istismara maruz kalma gibi durumlara maruz kalan çocuklardır (Waldfogel, 2009). Ulusal ve uluslararası çocuk koruma

mevzuatlarında, çocuğun kanunların izin verdiği ölçüde bakım görmesi ve koruma altına alması gerektiğine işaret edilmektedir. Çocukların koruma gereksinimlerinin olduğu ve gerekli koruma hizmetlerinin sunulamaması durumunda çocukların fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimleri tehlike altına girmektedir (Toros, Tiko ve Saia, 2013). Koruma gereksinimi olan çocukların, kurum bakımından ziyade, gelişimlerinin bir ailenin yanında sağlanacağına mümkün olduğu önemli uygulamalardan birisi de çocuk refah sisteminin en önemli parçalarından olan "koruyucu aile" sistemidir.

Koruyucu aile, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının yapmış olduğu tanımlamada özetle; çeşitli nedenler dolayısı ile biyolojik ailesinin yanında bakımı sağlanamayan çocukların, eğitim, sağlık ve diğer bakım hizmetlerinden yararlanması için gönüllü ya da ücretli olarak durumuna uygun bir ailenin yanına yerleştirilmesi ve bu hizmetin devletin denetimine tabii olması şeklinde açıklanmıştır (ASHB, 2022) Koruma gereksinimi olan çocuğun koruyucu aileye katılması ile birlikte aile yapısında da bazı değişikliklerin meydana geldiğini söylemek mümkündür. Aileye yeni dâhil olan bir çocuk gibi koruyucu aile yapısında yeni ilişki kalıpları ve aile içindeki iletişim ağlarında değişiklikler meydana gelebilir. Bu değişiklikler, aile yapısı, aile üyelerinin kişilik özellikleri, toplumsal dinamikler ve kültürel öğelere göre farklılıklar gösterebilmektedir (Tezel, Demirel ve Kaya, 2018).

Türkiye’de koruyucu aile sistemi incelendiğinde koruyucu aile olmak isteyen aday ailelerin izlemesi gereken prosedürler olduğu görülmektedir (Akbaş ve Öztürk 2022). Bu kapsamda koruyucu aile olmak isteyen adayların başvurularının alınması ve koruyucu aile olmaları için değerlendirilmeleri gerekmektedir. Bu süreçte; aileler ile ilgili olarak genel incelemeler gerçekleştirilmektedir. Deneyimler, sosyo-ekonomik durumlar ve çocuk bakımı gibi konularda değerlendirmeler yapılmaktadır. Durumu koruyucu aile olmaya uygun aileler için eğitim programları düzenlenmekte ailelerin koruma gereksinimi olan çocukların gelişimleri açısından verecekleri destek mekanizmaları ailelere anlatılmakta ve yapılan değerlendirmeler sonucunda koruyucu aile ve çocuk uyumuna dikkat edilerek koruyucu aile programı başlatılmaktadır.

Koruma gereksinimi olan çocuğun aileye katılımı ile birlikte aile içi ilişkilerde ve dinamiklerde değişikliklerin olması beklenebilir. Buradan hareketle, biyolojik çocuğu olan koruyucu ailelerin yaşamlarına yeni katılan çocuk ile olan ilişkilerinin nasıl olacağı bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Burada özellikle merak edilen durum, biyolojik çocuk ile koruma gereksinimi olan çocuğun birlikte yaşam dinamiklerinin gelişme aşamalarının anlaşılmasıdır. Her ailede ebeveynler, çocuklar arasında dengeleyici bir rol oynamaktadır (Brennan ve Poertner, 1997). Ancak bu rollerin dengelenemediği durumlar da olabilmektedir. Bu çalışmadaki bir diğer önemli odak ebeveynlerin

biyolojik çocukları ve kalbiyolojik¹ çocukları ile ilgili baş etme mekanizmalarının neler olduğudur.

Koruyucu aileye yeni gelen çocuğun uyum sürecinde bazı zorlanmalar olabilir. Örneğin, çocukların biyolojik aileleri tarafından kabul edilmemesi ya da önceki tecrübelerinde kötü muamele görmeleri, koruyucu aileye olan uyum sürecinde sorunlar yaşanmasına neden olabilmektedir (Zinn, 2017). Bu sorunların yaşanması aile bağlarının iyi kurulamamasını da beraberinde getirmektedir. Bazı çalışmalarda ise koruyucu aile içindeki aile bağlarının, diğer sosyal bağlardan (kök aile, akraba vb.) etkilenebildiği vurgulanmaktadır (Wade, 2008). Bundan dolayı koruyucu ailedeki ilişkileri incelerken sadece aile içi dinamiklerin değil aile dışından etki eden faktörlerinde ele alınmasının gerektiği değerlendirilmiştir. Koruyucu aile olan ailelerin bu türlü iç ve dış faktörlerden etkileneceği düşünüldüğünde özellikle ebeveynler, biyolojik çocuk/çocuklar ile kalbiyolojik çocuk/çocuklar üçgenindeki ilişkilerin anlaşılması önemli bir durum haline gelmektedir.

Bu araştırmanın amacı, biyolojik çocuğu olan koruyucu aile üyeleri ile korunan çocuk arasındaki davranış kalıplarının incelenmesidir. Ayrıca çalışmanın bir diğer amacı da koruyucu ailenin bu duruma yönelik tecrübelerinin duyuşsal, bilişsel,

¹ Koruyucu aileler, koruma gereksinimli çocukları için “kalbiyolojik çocuk” terimini geliştirmişlerdir. Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde sonra bu kavram kullanılacaktır.

fiziksel, sosyal ve tinsel boyutlarda bir bütün olarak değerlendirilmesidir. Bu boyutların belirlenmesinde ekolojik kuram odak alınmıştır. Ekolojik kuram, çevresi içinde birey anlayışından hareketle çevresel faktörler ve yetiştirme ortamının çeşitli boyutlarda değerlendirilmesini desteklemektedir (Crawford, 2020). Koruyucu ailelerin biyolojik çocukları ile kalbiyolojik çocukları arasındaki iletişim deneyimlerinin anlaşılması da bu araştırmanın ana amaçları arasında yer almaktadır. Koruyucu aile literatürüne katkı sağlamak, koruyucu ailelerin aile içi ilişki dinamiklerini anlamak, deneyim ve tecrübe yolu ile ailelerin ilişki dinamiklerini keşfetmek ve biyolojik çocuk ile kalbiyolojik çocuk arasındaki ilişki düzeylerini anlamak bu çalışmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır.

Araştırmaya özgün değer katan bir diğer önemli husus ise, koruyucu ailelerin aile içi ilişkilerine odaklı bir grup çalışmasının literatürde yer almamasıdır. Yapılan literatür tarama çalışmasında metodoloji ve konu kapsamına ilişkin bu çalışmanın metodoloji yapısına ve konu kapsamına benzer bir çalışmanın yapılmadığı anlaşılmıştır. Bu çalışmada biyolojik çocuğu olan koruyucu ailelerin deneyimleri sosyal hizmet mesleği odağında incelenmiştir.

Sosyal hizmet mesleği, çocuğun üstün yararını gözeterek korunma gereksinimi olan çocuklara yönelik her türlü uygulama boyutunda etkin bir rol oynamaktadır. Koruma gereksinimi olan çocuklar için geliştirilen hizmetlerin destekleyici, koruyucu ve yönlendirici özelliklerinin olması

büyük önem arz etmektedir. Koruyucu aile hizmetlerinin sürdürülmesi noktasında kritik öneme sahip olan sosyal hizmet uzmanlarının koruyucu aile – koruma gereksinimi olan çocuk arasındaki uyumun ve iletişimin sağlanmasında önemli rol ve görevleri bulunmaktadır. Bu kapsamda bu çalışmanın koruyucu aile biriminde çalışan meslek elemanlarına doğrudan katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem ve Çalışma Grubu

Bu çalışmada biyolojik çocuğu olan koruyucu ailelerin aile içi dinamiklerini anlamak, koruma gereksinimi olan çocuğun yüksek yararını gözetilen faktörleri tespit etmek, biyolojik çocuk ile koruyucu ailede bakımı sağlanan çocuk arasındaki ilişki dinamikleri incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışma, koruyucu ailelerin deneyimlerine odaklanmakta ve bu deneyimlerin ekolojik kuram alt boyutlarına göre fenomenolojik açıdan incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın odak noktası, koruma gereksinimi olan çocuğun aileye dâhil olduktan sonra aile içindeki değişimlerinin anlaşılmasıdır. Ekolojik kuramda, topluluğu oluşturan nüfus gruplarının çevresiyle olan ilişkisine odaklanılmaktadır. Ekolojik kuramda beş ana boyut ve her boyut altında incelenmesi gereken sekiz alt boyut bulunmaktadır (Green, 2017). Bu bağlamda 8 oturum sürecek sosyal grup görüşmesi yapılmıştır. Ekolojik kuram boyutları olan; duyuşsal, bilişsel, sosyal, fiziksel ve tinsel boyutlarla ve alt boyutları olan; biyogenetik faktörler, ailevi faktörler, kültürel faktörler,

çevresel faktörler, kaynaklar ve fırsatlar, özbakım kalıpları ve gelişim ve sağlığın güncel göstergelerine göre planlamıştır. Bu doğrultuda tanışma, duyuşsal faktörler, fiziksel faktörler, sosyal faktörler, bilişsel faktörler, psikososyal destek faktörleri, tinsel faktörler, hizmet beklentileri ve sonlandırma olmak üzere toplamda 9 adet grup oturumu gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki koruyucu aileler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise İstanbul'da yaşayan biyolojik çocuğu olan koruyucu aileler oluşturmuştur. Amaçsal örnekleme yoluyla seçilen 12 koruyucu aile araştırma şartlarına uygunluğu kontrol edildikten sonra çalışmaya dâhil edilmişlerdir. Katılımcılara İstanbul Koruyucu Aile Derneğinin desteği ile ulaşılmıştır. Grup çalışmasına katılan koruyucu ailelerin dâhil edilme kuralları içerisinde, en az bir sene koruyucu aile olmaları, koruma gereksinimi olan çocuk ile yaşayan biyolojik çocuğun olması ve çalışmaya gönüllü olmaları bulunmaktadır. Bu özellikleri taşımayan katılımcılar araştırmaya dâhil edilmemişlerdir. Araştırma ile ilgili olarak gerekli etik izin, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesinden 03.05.2023 tarihli 2023/04 sayılı kurul kararı ile alınmıştır.

Araştırmada demografik bilgi formu ve araştırmacı tarafından ekolojik kurama göre hazırlanan ve grup çalışmasında ele alınması planlanan konular ile ilgili yarı yapılandırılmış form kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış formlar oluşturulurken araştırmanın kuramına ve yapısına uygun olarak hazırlıkların yapılması için

alanında deneyimli iki akademisyene, iki alan çalışanına ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan gönüllülere danışılmıştır. Çalışmada sosyo-demografik özelliklerin tespit edileceği form ve yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Grup sürecinin etkin ve verimli olarak yürütülmesi için sosyal grup çalışmasında ele alınması planlanan konular ile ilgili taslak program hazırlanmıştır. Grup çalışması bu taslak program üzerinden sürdürülmüştür. Grup çalışması sürecinde klinik desteğe ihtiyaç duyulması nedeniyle klinik alanda uzman bir akademisyen araştırmaya dahil edilmiştir.

Çalışma, biyolojik çocuğu olan koruyucu ailelerle bir ay boyunca haftada iki defa olmak üzere, ortalama 90 dakikalık sürelerle yapılan sosyal grup çalışma görüşmeleri şeklinde gerçekleştirilmiştir. Oturumlar ekolojik kurama göre belirlenmiş olup görüşmenin konusu ilgili kuramın alt başlıklarına göre oturumlar yapılandırılmıştır. Katılımcıların hizmet beklentilerinin yer aldığı bir oturum yapılmakla beraber görüşmelere ek olarak grup katılımcılarının talepleri doğrultusunda ekstra bir görüşme yapılmış, yapılan bu görüşmeye koruyucu ailelerle çalışan bir psikolog davet edilmiş, katılımcıların soruları cevaplandırılmıştır. Bulgular bölümünde katılımcıların duygu ve düşünceleri, gerçeği yansıtabilmek amacıyla katılımcıların kendi cümleleriyle yer almaktadır. Çalışmada, katılımcıların isimleri anonimliğin sağlanması için çiçek isimleriyle değiştirilmiştir. Grup sürecindeki önemli alıntılara koruyucu ailenin

kod ismi ve koruyucu aile olma süresi (Örn: Lilyum, 2) etiketi eklenmiştir. Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo.3’de verilmiştir. Koruma gereksinimi olan ve koruyucu aile yanında kalan çocuk ise araştırmanın bundan sonraki bölümünde “kalbiyolojik çocuk” olarak nitelendirilmiştir.

Görüşmeler online olarak yapılmıştır. Katılımcılara grup çalışmasının gerçekleşmesinden birkaç gün önce haber verilerek uygunlukları sorulmuştur. Katılımcıların uygunluklarına göre grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Gerçekleşen grup çalışmalarının odakları ekolojik perspektif boyutları kapsamında sürdürülmüştür. Her grup oturumuna tematik isim verilmiştir. Veriler toplandıktan sonra kayıtlar dijital ortama aktarılmıştır. Aktarılan kayıtlar ile ilgili olarak tematik kodlamalar yapılmak üzere dijital veri analiz programı olan MAXQDA 2020 programı üzerinden analiz yapılmıştır. Veriler, analiz programı üzerinden analiz edilirken bağımsız bir kodlayıcının da verileri kodlaması istenmiştir. Geçerlilik ve güvenilirlik ile ilgili olarak Miles ve Huberman formülü uygulanmıştır. Miles ve Huberman modelinde içsel tutarlılık olarak adlandırılan ve

kodlayıcılar arasındaki görüş birliği olarak kavramsallaştırılan benzerlik formülle hesaplanabilmektedir (Baltacı, 2017). Bu doğrultuda yapılan kod benzerlik hesaplamalarında %82,5 oranında kodlar arasında ilişki olduğu görülmüş ve kodlar arası güvenilirlik sağlanmıştır.

Oturumlar ile ilgili özetler Tablo.1’de verilmiştir. Ayrıca oturum aşaması ve kapsamı ile ilgili bilgilerin yanında oturumun ana fikrini oluşturan başlıklara da yer verilmiştir.

Bulgular

Araştırmada elde edilen bulgular, çalışmanın dizaynına göre ekolojik sistem yaklaşımının beş ana başlığı altında kodlanmıştır. Kodlamalara ilişkin kod alt kod dağılımı Tablo.1’te verilmiştir.

1.Duyuşsal Faktörler

Oturumlar sonucunda, koruyucu aile olma süresinde biyolojik ve kalbiyolojik çocuk arasındaki duyuşsal faktörlere ilişkin kodlamalar yapılmıştır. Yaşanan duyguların koruyucu aileler ve çocuklar için bazı zamanlarda yıpratıcı olduğu, koruyucu ailelerin süreç içerisinde psikolojik desteğe ihtiyaç duydukları, biyolojik çocuk ile

Tablo 1. Tema-kod dağılımı

Konu	Tema	Kodlar	Kod sıklığı
Koruyucu aileler içindeki ilişki değişim deneyimleri	Duyuşsal Faktörler	Biyolojik çocuk ve kalbiyolojik çocuk ilişkisi, psikolojik destek ihtiyacı, biyolojik ailenin etkisi, koruyucu aile kalbiyolojik çocuk bağlanma süreci, negatif duygular.	496
	Fiziksel faktörler	Öz bakım zorlukları, şiddet döngüsünün etkisi, travmatik deneyimler.	352
	Bilişsel faktörler	Yaş etkisi, sorun çözme becerisi, akademik çalışma ihtiyacı, sınır koyma, grup çalışmasının iyileştiriciliği, kimlik oluşumu.	275
	Tinsel Faktörler	Manevi faktörler, koruma içgüdüğü.	226
	Sosyal Faktörler	Uyum süreci, sosyal dışlanma, toplumsal kabul, hizmet beklentileri.	198

Tablo 2. Oturum özet tablosu

Oturum Numarası	Oturumun Aşaması	Oturum Başlığı	Oturum Özeti
1	Tanışma	"Kalpten kalbe bağ kurma"	İlk oturumda grup liderleri ile grup üyelerinin tanışması sağlanmıştır. Üyelerin bu çalışmadan beklentileri, grup kurallarının oluşturulması gibi konular ele alınmıştır. İlk oturumda biyolojik çocuk ile kalbiyolojik çocuklara ilişkin bilgiler alınmıştır. Sonraki oturum ile ilgili bilgiler verilerek duygu ve düşünce paylaşımı yapılmıştır.
2	Fiziksel Faktörler	"Bazı çocuklar kalpten doğar"	Bu oturumda biyolojik çocuk ile kalbiyolojik çocukların fiziksel özellikleri ve bunların beraberinde getirdiği değişimlerin ele alınması amaçlanmıştır. Fiziksel benzerliğin aile içi uyum için önemli bir unsur olduğu anlaşılmıştır. Kalbiyolojik çocuğun soyadı farklığına ilişkin deneyimler paylaşılmıştır. Özbakım faaliyetlerinde yaşanan sorunlar görüşülmüş ve grup sonlandırılmıştır.
3	Duyuşsal Faktörler	"Kardeşine annelik yapıyor"	Oturumda duygusal faktörler ele alınarak aile içi ilişki dengeleri üzerine paylaşımlar yapılmıştır. Genç yaşta koruyucu aile olmanın özellikle biyolojik çocuk olması ile birlikte yorucu olduğu belirtilmiştir. Çocuklar arasında zaman zaman iletişim problemlerinin yaşandığı, duyguların yönetilmesinde problemler yaşandığı, konu ile ilgili olarak psiko-sosyal destek ihtiyacının olduğu anlaşılmış, gerekli tavsiyeler verilerek sonlandırma yapılmıştır.
4	Sosyal Faktörler	"Yurttan gelen çocuk başına bela olmaz mı?"	Oturumların bu safhasında ailelerin koruyucu aile olmasından sonraki sosyal değişimleri ve bunların biyolojik ve kalbiyolojik çocuğa yansımaları ele alınmıştır. Katılımcılar kalbiyolojik çocukların, biyolojik çocuklardan etkilenerek daha sosyal bir karaktere geçiş yaptıklarını belirtmişlerdir. Kalbiyolojik çocuğun kendi biyolojik ailesinden kaynaklı olarak sosyal etkileşimlerinin değişebildiği anlaşılmıştır. Ailelerin uyum sürecinde meslek elemanı değişikliklerinin süreci olumsuz etkilediği yönünde söylemleri olmuştur. Çocukların tekrar kurum bakımına dönme ile ilgili korkularından dolayı meslek elemanları ile görüşmek istemedikleri anlaşılmıştır. Kalbiyolojik çocukların okulda ayrımcılığa uğrayabildikleri belirtilmiş konu ile ilgili tavsiyeler verilerek sonlandırma yapılmıştır.
5	Bilişsel Faktörler	"Kurtarılan deniz yıldızı"	Oturumda biyolojik çocuk ile kalbiyolojik çocuğun ilişkilerindeki bilişsel faktörler değerlendirilmiştir. Kalbiyolojik çocukların ilk zamanlarda bilişsel aktiviteleri koruyucu aile annesi ile birlikte geçirdiklerini, sonrasında zamanla güvenlik bağının kurulması ile biyolojik çocuk ile aktiviteler gerçekleştirildiği anlaşılmıştır. Özellikle kalbiyolojik çocukların ergenlik döneminde olmalarının iletişimi zorlaştırdığını altı çizilmiştir. Kalbiyolojik çocukların akademik beceriler noktasında zorlandıkları, ailelerin çocuklara bu noktada kural ya da sınır koyma ile ilgili problemler yaşadıkları ve bunun için psikososyal destek ihtiyacı olduğu anlaşılmıştır. Bundan dolayı grup liderleri alanında uzman olan bir psikologu bir sonraki oturuma davet etmeye karar vererek grubu sonlandırmışlardır.
6	Psikososyal Destek	"Hepimiz, ailemizin çocuğuyuz!"	Grup uygulamasının önceki safhasında, ailelerin yoğun şekilde psikososyal desteğe ihtiyaç duymaları üzerine koruyucu aile alanında deneyimli olan bir uzman psikologun grup liderliği yapmasına karar verilmiştir. Bu oturum dizayn edilen grup uygulamasının dışında gerçekleşmiştir. İhtiyaç duyulmasına istinaden ara bir grup oturumu olarak düşünülmüştür. Çocuklara sınır koyma noktasında zorlanan ailelerin çoğunlukta bu konu içerikli sorular sorduğu görülmüştür. Biyolojik çocuk ile kalbiyolojik çocuk arasında kıskançlık vb. durumların olabildiği, ayrıca bazı kalbiyolojik çocukların tek başına uyumaları noktasında zorlandıkları belirtilmiştir. Ailelerin kalbiyolojik çocuk ile ilgili sorunların sürekliliği noktasında kaygılı oldukları görülmüştür. Uzman psikolog tarafından yapılan grup oturumunun aileler için son derece yararlı olduğu görülmüş ve tavsiyeler verildikten sonra grup sonlandırılmıştır.
7	Tinsel Faktörler	"Bir çocuğun kalbinden tutmak"	Bu oturumda koruyucu ailelerin manevi boyuttaki faktörlerine odaklanılmıştır. Kalbiyolojik çocukların geçmiş yaşamlarındaki tecrübelerinden dolayı fevri ve duygusal davranışları belirlenmiştir. Vaka takibi yapan uzmanların sürekli değişimlerinin sorunları beraberinde getirdiği belirtilmiştir. Maneviyatın önemli bir destek olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca grup oturumlarına kalbiyolojik çocuk ile katılım isteği de dikkat çekmiştir. Konu ile ilgili lider geribildirimleri verildikten sonra grup sonlandırılmıştır.
8	Hizmet Beklentileri	"Görücü usulü evlilik gibi"	Oturumda katılımcıların koruyucu aile hizmetlerine yönelik beklentileri ve değerlendirmelerinin öğrenilmesi amaçlanmıştır. Koruyucu aile uygulamalarına ilişkin deneyimler paylaşılmıştır. Özellikle psikososyal destek ihtiyacı duyan ailelerin, çocukların deneyimlerine ilişkin hassasiyetlerin paylaşılması noktasında sorun yaşadıkları görülmüştür. Kalbiyolojik çocukla ilgili özellikle tanışma ve tanıştırılan mekân ile ilgili dikkatli olunması gerektiği belirtilmiştir. Kalbiyolojik çocuk ile ilgili toplumsal baskılar ile karşılaştığı özellikle okul ortamında desteklenmenin ve çalışmaların yapılması gerektiği belirtilmiştir. Grup liderinin geribildirimleri sonrası süre sonlandırılmıştır.
9	Sonlandırma	"İyi ki varsınız koruyucu anneler!"	Sonlandırma oturumunda grup çalışmasına dair düşünceler ve değerlendirmelerin yapılması istenilmiştir. Koruyucu aileler grup sürecindeki değerlendirmelerini, kazanımlarını, deneyimlerini ve öğrendiklerini paylaşmışlardır. Grup çalışmasının eğitici yönü ile birlikte tedavi edici bir özelliğinin olduğunu da belirtmişlerdir. Kalbiyolojik ile biyolojik çocuk arasındaki iletişime yönelik mektuplar yazan aileler bunlar ile ilgili değerlendirmelerini belirtmişlerdir. Oturum sonlandırılırken katılımcıların mutlu ve rahatlamış oldukları gözlemlenmiştir. Bu şekilde grup süreci sonlandırılmıştır.

Tablo 3. Katılımcılara İlişkin Tanıtıcı Bilgiler

Sıra	Katılımcı Kod İsmi	Biyolojik Çocuk Yaş/Cinsiyet	Korunan Çocuk Yaş/Cinsiyet	Koruyucu Aile Süresi (Yıl)
1	Lilyum	11- Kız	3-Erkek	2
2	Manolya	26- Erkek	18- Kız	15
3	Yasemin	27- Kız	9- Kız	5
4	Nilüfer	11- Kız	7- Kız	2
5	Papatya	32- Erkek, 23- Kız	17-Erkek, 9-Kız	5
6	Lale	19-Erkek	6-Kız	4
7	Şakayık	30-Kız	8-Kız	4
8	Karanfil	17-Kız	12-Erkek	4
9	Gül	18-Kız	14-Kız	8
10	Hanımeli	31-Kız	8-Erkek	4
11	Leylak	18-Kız, 16-Kız	8-Kız	3
12	Menekşe	34-Erkek, 23-Erkek	10-Kız	9

kalbiyolojik çocuk arasındaki duygusal ilişkinin koruyucu aileler açısından çok önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmıştır. Koruyucu aile ile kalbiyolojik çocuk arasında bağlanmanın zaman zaman biyolojik ailenin etkisiyle sekteye uğradığı, kalbiyolojik çocukların güvende hissetme gibi duygu durumlar içerisinde olduğu değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda biyolojik çocuk ile kalbiyolojik çocuk arasındaki duygusal ilişki, biyolojik ailenin etkisi, koruyucu aile ile kalbiyolojik çocuk arasındaki bağlanmanın etkisi, psikolojik destek ihtiyacı ve yaşanabilecek olumsuz duygu durumlarına ilişkin bulgular elde edilmiştir.

1.1 Biyolojik Çocuk ile Kalbiyolojik Çocuk Arasındaki Duygusal İlişki

Biyolojik çocuk ile kalbiyolojik çocuk arasındaki ilişki kapsamında katılımcılar, duygusal ilişkilerin doğru yönlendirilmesinin yapıldığında koruyucu aile içi ilişki kalıplarının normalleştiğine dikkat çekmişlerdir. Bunun yanında biyolojik çocukların, kalbiyolojik çocukların bakımında önemli rol oynadığını belirten katılımcılar biyolojik çocukların bu konudaki desteklerinin önemli bir aile dinamiği olduğunu belirtmişlerdir. Konu ile ilgili katılımcıların bazı önemli söylemleri aşağıda verilmiştir:

“Büyük kızım, küçük kızımın ikinci annesi gibi. Çok bağlı ona. İki anne bakıyoruz denilebilir.” (Şakayık, 4)

“İlk oğluma koruyucu aile olacağını söylediğimiz zaman, “Oh mis kardeş kokusu” demişti. (Lale, 4)

Bazı katılımcılar biyolojik çocuk ile kalbiyolojik çocuk arasındaki duygusal ilişkiye dair problemleri paylaşmışlardır. Bu problemler karşısında aileler çocuklar arasındaki iletişim ile ilgili olarak çocukların genelde iletişimlerinin normal seyirde ilerlediğini, problemlerle karşılaştığı durumlarda genel olarak müdahaleden ziyade çocukların kendi aralarında çözmelerine ilişkin tutum izledikleri görülmektedir.

“Çocuklarımla arasındaki ilişkiler güzel. Zaman zaman çıkan gerginlikler de olsa bunları bertaraf etmeyi öğrendik bir şekilde. Telif ediyoruz.” (Menekşe, 9)

“Problemler yaşanıyor tabii. Her abla-kardeşin yaşayacağı gibi. Onlara müdahale etmemeye gayret ediyorum. İkisinin arasında halletmelerini istiyorum ki birlikte de bu dengeyi kurmayı öğrensinler.”(Nilüfer, 2)

Bazı katılımcılar ise, çocukların ilişkilerinin mesafeli seyrettiğini, çocukların arasındaki anlaşmazlıklarda araya girerek uzlaşmacı rol oynadıklarını, çocuklar arası anlaşmazlıkların büyümesini bu şekilde engellediklerini belirtmişlerdir.

“İlişkilerinde, çok fazla muhatap olmuyorlar. Sorumluluk bizde oluyor. Bir sıkıntı yaşamışlarsa araya biz giriyoruz. Uzamasına engel oluyoruz.” (Gül, 8)

1.2 Biyolojik Ailenin Etkisi

Kalbiyolojik çocuklar, mahkeme kararına göre şartlar uygun olduğu takdirde biyolojik aileleriyle görüşmektedir. Bu görüşmeler ilgili kurum

ve sosyal hizmet uzmanlarının uygun gördüğü ölçüde yapılmaktadır. Grup sürecinde katılımcılar bazı çocukların duygusal bağlamda zarar gördükleri belirtilmiştir. Koruyucu ailelerin, kalbiyolojik çocukların biyolojik aileyle görüşmeleri noktasında ifadeleri şu şekildedir:

*“Tekrar bir koruma kararı aldır-
mak zorunda kaldık. İstemiyor.
Görüşmek istemiyor. Biyolojik aile
yle görüştüğü dönemlerde ciddi
anlamda bir hırpalanma durumu
var. (Papatya,5)*

Biyolojik ailelerin bazı söylemlerinin kalbiyolojik çocuklara psikolojik bağlamda zarar verdikleri de belirtilmiştir. Biyolojik ailelerden bazıları çocukları geri alacaklarını söylemekte bu durum çocukların korku ve kaygı gibi duygular hissetmesine sebep olabilmektedir. Bununla beraber çocukların koruyucu aileyle ilişkileri de bu bağlamda zarar görebilmektedir.

*“N., sürekli görüşen, telefonla ilet-
işim kuran, anneye ziyaretlere
giden, anneye ilişkisi çok iyi olan
bir çocuktur. Diğer aile bireyle-
riyle de ilişkisi çok iyidir. Ama
annenin ani bir şekilde ortadan
kaybolması N.’i çok yıprattı. Tit-
reme ve ağlama nöbetleri, gece
uyumama gibi sorunlar yaşadı.”
(Menekşe, 9)*

Kalbiyolojik çocuklar, yaşadıkları travmatik deneyimler sonucunda biyolojik aileyi reddedebilmekte ve varlıklarını inkâr edebilmektedir:

*“Biyolojik ailesi ile senede bir gö-
rüşüyordu en azından. Annesi ile
bir kez pazarda karşılaştık. Kadın
dedi ki çocuğa ‘Kızmayacaklarını*

*bilsem seni kaçırdım’. Çocuk
bunu duyduğundan beri kaçırıl-
cağını düşünerek annesinden nef-
ret ediyor.” (Gül, 8)*

*“Biyolojik aile. Pardon biyolojik
anne daha doğrusu. Biz de baba
yok. “Alacağım seni” gibi söylemler
de bulunduğu için çocuk çok
bocalıyor.” (Leylak,3)*

1.3 Koruyucu Aile ile Kalbiyolojik Çocuk Bağlanma Süreci

Çocuklar ve aile arasındaki yakınlık ve güven hissinin sağlanması açısından “bağlanma” kavramının önemli bir faktör olduğu görülebilmektedir. Bu durumda çocukların aileleri rol model olarak aldıkları, aile içi iletişim dinamikleri odağında çocukların aidiyet hissini arttırdığı bilgisine ulaşılmıştır.

“Kalbiyolojik çocuğum ilk bağı benimle oluşturdu. Bazı durumlarda beni rol model alıyor. Bazı durumlarda ablasını rol model alıyor. Mesela kot ceket giyiyorum. “Ben de senin gibi kot ceket giyeceğim anne” diyor. “Tamam giy anneciğim” diyorum. “Anne bak senle bir örnek olduk değil mi” diyor. “Evet, anneciğim bir örnek olduk” diyor.” (Nilüfer, 2)

Koruyucu ailelerin biyolojik çocuklarıyla kurdukları ebeveyn ilişkisi ile kalbiyolojik çocuk ile kurdukları ebeveyn ilişkisi farklılık gösterebilmektedir. Bu durum ebeveynin yaşı, deneyimleri gibi özelliklerden etkilenmektedir.

“Kalbiyolojik çocuğumla beraber büyüdük diyebilirim. Artık daha tecrübeliyim. Nasıl davranmam

gerektiğini daha iyi değerlendiriyorum. Daha iyi iletişim kurabiliyorum. Bir de büyük olan biyolojik kızımın abla-kardeş gibi olduk. Şimdi G. İle biz anne-kız gibiyiz. Bir anne-kız asla arkadaş olmalı.” (Manolya,15)

Koruyucu ailede olmak, kimi zaman çocuklar açısından kafa karıştırıcı bir deneyim olabilmektedir. Bu noktada koruyucu ailenin açıklama ve desteklerine ihtiyaç duyulabilmektedirler. Koruyucu ailenin destekleri bu sürecin kolaylaşmasını sağlayabilmektedir.

“Biyolojik anne bir şeyler söylemiş kendisine. Bir gün bana geldi dedi ki “Anne” dedi ‘İnsanın hiç iki tane annesi olur mu?’ dedi. E. Kalbiyolojik yani kalpten doğurma ile ilgili hep şunu söylemeye başlamıştı: “Annem ablamı karnından doğmuştu, beni kalbinden doğurdu”. Hep bunu söylüyor.” (Şakayık, 4)

Koruyucu aileler ile kalbiyolojik çocuk arasındaki bağlanmayı etkileyecek önemli durumlardan bir diğeri de tanışma öncesi çocuk ve koruyucu aile programı ile ilgili bilgilendirme eksikliği olduğu görülmüştür. Gerekli bilgilendirmenin yapılmadığı vakalarda kalbiyolojik çocukların koruyucu ailelere uyum süreçlerinin zorlaştığı anlaşılmıştır.

“Ben koruyucu aile olmayı, gönüllü usulü evlenmeye benzetiyorum. Biz az çok talepte bulunduğumuzda karşılaşacağımız çocuğun en azından cinsiyetini, yaşını çok detaylı olmasa da geçmişinde birtakım bilgilere sahip oluyoruz. Ama çocukların hiçbir bilgisi

olmuyor. Yani tamamen görücü usulüyle evlilik gibi bir aileye veriliyorlar.” (Gül,8)

1.4 Psikolojik Destek İhtiyacı

Koruyucu ailelerin süreç içerisinde zorlandıkları bir diğer durum ise hem kendileri hem de çocukları için psikolojik desteğe ihtiyaç duymalarıdır.

“Kurumlardaki destek personelinin bize yönelik katkısı yetersiz kalabiliyor. Kurumdaki psikologlar oradaki çocuklarla ilgileniyorlar. Bazı konuları çözmek noktasında yalnız kalabiliyoruz.” (Gül, 8)

“Kurumun destek sağlama noktasında uzman personele ihtiyacı var. Destek personeli eksikliğinden dolayı ayda bir kere görüşme sağlanabiliyor.” (Menekşe, 9)

Psikolojik desteğe erişebilirlik noktasında sıkıntı çeken katılımcılar, baş etme mekanizmalarını bilemedikleri için kaygılar yaşayabilmektedir.

“Hem çocukla hem koruyucu aileyle “Benim böyle bir problemim var. Nasıl halledebilirim?” dediğim anda bir destek personelinin çözüm alternatifini sunması çok önemli aslında. Özellikle bu işin ilk başından yani koruyucu aile olmaya başladıktan itibaren destek verilmesi gerekmektedir.” (Leylak, 3)

1.5 Olumsuz Duygular

Katılımcıların koruyucu aile olma süreçlerinde aile içi ilişkilerinde bazı olumsuz duyguları deneyimledikleri anlaşılmıştır. Bu olumsuz

duygulardan bazıları; kaygı, kıskançlık, anlaşmazlık, inat, merhamet yorgunluğu, öfke, çaresizlik, inkâr ve pişmanlıktır. Kalbiyolojik çocuğun yeni bir ailenin yanına yerleşmesi, biyolojik çocuk ile kalbiyolojik çocuk arasında yaşanan duygusal gerilimler, karakter farklılıkları, bir durum karşısındaki sergilenecek davranışın belirsizliği gibi durumlar ile ilgili duygu durumları yaşanabilmektedir.

“Çocukla ilgili uyum süreci yaşany madı. Bir şey söylemeden direkt bize bırakıldı. Kalbiyolojik çocuğun düşüncesi bence şöyle: “Benim orada (kurumda) huzurum, mutluluğum vardı. Siz gelip beni oradan koparıp aldınız”. Bize bundan dolayı bir tepkisi var” (Gül, 8,)

“Herhangi biri yanımdan geçtiği zaman, “Merhaba benim adım Ö. N. Nasılsın?”, “Ben 6 yaşındayım. Bak bu benim annem.” diyor. Sürekli bir kendini tanıtmaya, kendini anlatma durumu var.” (Lale, 4)

“Eve hâkim olmak istiyor. Alanını paylaşmak istemiyor. Bizi ve sevgisini paylaşmak istemiyor. Aslında tüm ev ona tahsis edilmiş gibi.” (Menekşe,9)

“B.ye bir çorap dahi giydiremiyorduk. Bazen zorlandığı dönem oluyordu. Bize geldiğinde beş yaşındaydı. Çorabı genişlettiğimde, sanki kötü bir şey yapmışım gibi elimden alıp “ben yapabilirim” diyordu. Yani sanki o her şeye baş etmek için gelmiş bu dünyaya, o her şeyden sorumlu, asla kimseye ihtiyacı olmayan, olmayacak birisi gibi”(Leylak, 3)

Kalbiyolojik çocuklarının aileye katılmasının ardından koruyucu aile içi dinamiklerinde birtakım değişikliklerin olduğu görülebilmektedir. Bu çalışmada, katılım sağlayan ebeveynlerin ekolojik yaklaşım kapsamında korunan çocuk ile aile içi ilişkilerinin değişim boyutları ele alınmıştır. Koruyucu ailelerin kalbiyolojik çocuklarının aileye katılmasının ardından duygusal olarak önemli değişimler yaşadığı anlaşılmaktadır. Koruyucu aileler ile ilgili yapılan bir çalışmada aile içinde yaşanan dinamiklerin beraberinde duygusal değişiklikleri getirdiği görülmüştür. Özellikle duygusal anlamda zorlanan koruyucu ailelerin duygusal dayanıklılık seviyelerini arttırmak için birçok strateji geliştirdiği görülmüştür (Preston, Yates& Moss, 2012).

Duygusal olarak ailelerin psikososyal destek ihtiyacına ihtiyaç duydukları anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda kalbiyolojik çocukların duygusal olarak doyumunun sağlanması ve kardeşler arasında ilişkinin dengelenmesi açısından duygusal destek mekanizmalarının harekete geçirilmesi gerekmektedir (Garwood& Close, 2001).

2. Fiziksel Boyutlar

Biyolojik çocuğu olan koruyucu ailelerin aile içindeki ilişki değişim deneyimlerinde fiziksel faktörler önemli bir rolünün olduğu, kalbiyolojik çocukların travmatik deneyimlerinin kimi zaman koruyucu ailelerle olan ilişkilerine yansıdığı anlaşılmaktadır.

Kalbiyolojik çocukların biyolojik ailelerinde maruz kaldıkları şiddet davranışının tekrar edilmesine yönelik fiziksel tepkilerin oluşabildiği

ya da özbakım faaliyetlerinde zorlanmalara neden olduğu anlaşılmıştır. Kalbiyolojik çocuk ile biyolojik çocuk arasındaki yaş, cinsiyet, biogenetik farklılıklar çocuklar arasında ilişkiyi etkileyebilmektedir. Bu etki kimi zaman olumlu olurken kimi zaman olumsuz olabilmektedir. Bu doğrultuda özbakım zorlukları, travmalar ve yaşanmış şiddetin etkisi, kalbiyolojik çocuklar ve biyolojik çocukların uyumu açısından önemlidir.

2.1 Özbakım Zorlukları

Katılımcılara göre kalbiyolojik çocuklardan bazıları özbakım ihtiyaçlarını kendi başlarına yerine getirememektedirler. Bununla beraber yaşanan travmatik deneyimler sonucunda kalbiyolojik çocuğun koruyucu ailesinin desteğini kabul etmekte zorlandığı görülmüştür. Koruyucu ailelerin bu konuya ilişkin görüş ve deneyimleri şu şekildedir:

“Kesinlikle banyo yaptıramıyorduk, en büyük problemimiz oydu. Ben zapt edemiyordum banyoda. Sürekli eşimden destek alıyordum. Tırnak yeme huyu vardı. Kızımda ise hala devam eden bir saç problemi var. Bir de tırnak kesme problemimiz var. İlk zamanlar sürekli ağlıyordu. O ağlıyor ve ben ağlıyorum. (Papatya, 5)

“Her ikisi sıkıntıyı ben de yaşadım. Hem saç tarama hem de banyo.” (Lale,4)

Bazı katılımcılar, kalbiyolojik çocukların öz bakım eksikliğinin altında yatan sebepleri fiziksel rahatsızlıkları olduğu belirtmiştir.

“Evimize geldiği zaman ilk iki ay banyoda başına su dökemedik. Egzamaları vardı. Tüm vücudunda egzama vardı. Özellikle saç egzama ile kaplıydı.” (Yasemin, 5)

2.2 Şiddet Döngüsünün Etkisi

Fiziksel faktörler içerisinde grup üyeleri tarafından dile getirilen bir diğer konu ise “şiddet döngüsüdür”. Biyolojik aileleri tarafından şiddete maruz bırakılan çocuklarda kimi zaman bu davranış bir döngü halinde diğer insanlara, özellikle ailedeki küçük üyelere yönelebilmektedir. Katılımcıların bu durum ile ilgili öne çıkan söylemleri aşağıda verilmiştir:

“Mesela benim köpeğim var. Kalbiyolojik çocuğum zamanında ona da çok şiddet uyguladı. Onu da tekmeledi. O da çok agresifleşti ama biz sevgiyle bunu aşmaya çalıştık. Çok samimi söylüyorum. G. bana vurdu, ben ona sarıldım.” (Yasemin,5)

“Şu anda ilaç kullanıyoruz maalesef. Sağlık açısından iyi ama bize şiddet uyguluyor şu anda. Kızdağında, istediği şey olmadığında bize vuruyor. Abisine vuruyor. Babasına vuruyor. Isırmaya başladı maalesef. Şu son 2-3 haftadır ısırmalarımız var.” (Hanımeli, 4)

2.3 Travmatik Deneyimler

Katılımcılar, kalbiyolojik çocukların geçmiş yaşamları hakkında bilgi sahibi olduklarını, çocukların kendi biyolojik aileleri tarafından şiddet gördüklerini, bu gibi travmatik deneyimlerin aile içi ilişkileri olumsuz yönde etkilediğini söylemişlerdir.

"Travmalar ve yaralanmalar çok fazla. İki buçuk yıl kaldı çocuğumuz zaten bizde. Şiddetten dolayı kolu kırık gelmişti. Biyolojik ailesinden üç buçuk yaşına doğru bize geldi. Bir buçuk yıl önce aile mahkemeyi kazandı, geri aldı. Maalesef tekrar şiddet gördü." (Hanımeli, 4)

"Tekmeliyor, sizi tekmeliyor, duvarları tekmeliyor. Her şeyi kırıyor, atıyor, döküyor. Beni çok gerdi. Kardeşi ile iletişimi bozuldu." (Yasemin, 5)

"Çok çabuk kendini kapatıyor, hatta daha iyi iletişim kurmak için hep beraber iletişim kurmaya çalışıyoruz. Kardeşi ile daha iyi iletişim kurabiliyor bazen." (Papaya, 5)

Çalışmada koruyucu ailenin kalbiyolojik çocuk ile ilgili olarak aile içi ilişkilerinde fiziksel faktörlerin de etkili olduğu görülmüştür. Kalbiyolojik çocukların öz bakımı gibi durumlarda, geçmiş yaşamlarından kaynaklı travmatik deneyimlerin, olumsuz etkilerinin olduğu değerlendirilmiştir. Fiziksel olarak koruyucu ailelerin her durumda değerlendirme yapmaları büyük önem arz etmektedir. Fiziki olarak sıkıntı yaşanan durumlarda ilgili destek ve iyileştirme çalışmalarının yapılması da önemli bir unsur olarak görülmektedir (Dominic ve diğerleri, 2015).

3. Bilişsel Faktörler

Çalışma kapsamında yapılan oturumlarda biyolojik çocuğu olan koruyucu ailelerin aile içindeki ilişki değişim deneyimlerinde bilişsel faktörlerin önemli rolünün olduğu

anlaşılmıştır. Kalbiyolojik çocuğun karakteri, yaşı, kişiliği, mahremiyet algısı vb. sebeplerle, koruyucu aile ve koruyucu ailenin biyolojik çocuğu ile olan ilişkileri etkilenebilmektedir. Bunun yanı sıra koruyucu ailelerin sınır koyma konusunda sorun yaşadıkları öğrenilmiştir. Çalışma kapsamında grup üyeleri, çalışmadan beklentilerinden ve çalışmanın iyileştirici yönünden bahsetmişlerdir.

3.1 Yaş Faktörü

Biyolojik çocuklar ve kalbiyolojik çocuklar arasındaki yaş farklılıkları ve kalbiyolojik çocuğun aileye katıldığı yaşların aile içi etkileşimi doğrudan etkilediği anlaşılmıştır. Katılımcılar farklı yaş gruplarındaki çocuklarının koruyucu aile süreçlerini ve bu süreçlerin yaşlarına olan etkilerine ilişkin deneyim paylaşımında bulunmuşlardır. Koruyucu aileler, çocuğun alındığı yaşın adaptasyon süreci üzerinde etkili olabildiğini ve bebeklik döneminden itibaren alınan çocukların aile içi dinamiklere daha çabuk adapte olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, geçmişten gelen alışkanlıkların içinde bulunduğu gelişim dönemine göre törpülenmesinin veya değiştirilmesinin bazen zorlayıcı olabileceği vurgulanmıştır.

"Benim 11 yaşında biyolojik kızım, üç buçuk yaşında da kalbiyolojik oğlum var. Haziran ayını da koruyucu ailesi olduk. Gelecek ay bir yıl olacak. Daha küçük yaşta almanın kolaylaştırıcı bir etkisi olduğunu gözlemliyorum çevremden. Bence, kalbiyolojik çocuğum küçük yaşta olsaydı

biyolojik çocuğumla daha iyi iletişimde kurabilirdi.”(Lilyum, 2)

“Bebek olsaydı, çocuğun bir takım öğrendiği alışkanlıkları engelleyerdik. Bunları törpüleyemedik, onları değiştiremedik. Yani bebekken bize gelmiş olsaydı büyük kızımızı nasıl yetiştirmişsek aynı kurallarla onu da yetiştirdik. Onun için de bizim içinde daha sıkıntısız, daha sorunsuz bir hayat olurdu. Ama o bizle ve kardeşi ile sürtüşmeyi, inatlaşmayı, aksiliği yenedi.” (Gül, 8)

3.2 Eğitim yönlendirme ihtiyacı

Bilişsel faktörler arasında sıklık bakımından grup üyeleri tarafından dile getirilen bir diğer durum ise “eğitim yönlendirme ihtiyacı” olmuştur. Katılımcılar paylaştıkları deneyimlerde, çocukların akademik sorunlarını tespit etmiş, motivasyonunu artırmak ve derslere olan ilgilerini güçlendirmek için kullanılan çeşitli stratejilere odaklanmıştır. Bununla birlikte kalbiyolojik çocuk ile biyolojik çocuk arasındaki ilişkide eğitiminde önemli olduğunu vurgulamışlardır. Bazı durumlarda kardeşler arası rekabetin eğitim açısından olumlu sonuçlar verdiği belirtilmiştir.

“Ders çalışma, disipline olma problemi var. Hep bilgisayarda oyun oynamak istiyor. Ben ona bir amaç, bir ülkü kazandırmak istiyorum. Bu durum biyolojik çocuğumu da etkiliyor.” (Karanfil, 4)

“Yapacağı şekilleri soruyorlar mesela.”Ben yapamam onu” diyor. “Uçak yapın, helikopter yapın” diyorum. “Ben onu yapamam” diyor. “Yapabilirsin sen, bak çok güzel

yaparsın sen” diyorum, ondan sonra ağabeyiyle yarışa girerler. (Hanımeli, 4)

3.3 Sınır Koyma

Koruyucu ailelerin, biyolojik çocukları ve kalbiyolojik çocuklara yönelik sınır koyma problemleri yaşadıkları anlaşılmıştır. Katılımcılar çocukların sınırlara karşı direnç gösterdiğini ve bu durumun ebeveynlerle çatışmalara ve kardeşler arasında anlaşmazlıklara yol açtığını belirtmişlerdir. Koruyucu aile tarafından esneklikler gösterilse de çocukların kuralları kabullenmekte zorlandığı ve belirlenen sınırlara uyma konusunda direnç gösterdikleri anlaşılmıştır.

“Şu an rahat davranıyoruz ya da kuralları daha da esnetiyoruz. Kurallara uymalarını bekliyoruz ancak olmuyor.”(Gül, 8)

“Ödevler arasında on beş dakika bilgisayara ya da telefona tablete bakmak istiyor. Bu süre uzuyor. Uyarmaya gidiyorum. Bu sefer bağıyor orada bana. Biyolojik oğlumda aynı şekilde davranıyor. Yakınsam vuruyor.” (Hanımeli, 4)

3.4 Grup Çalışmasının İyileştiriciliği

Katılımcılar, bilişsel odaklı grup oturumunda sosyal grup çalışmasının fayda sağlayan çıktıklarına dikkat çekmek istemişlerdir. Grup oturumlarının, ihtiyaca binaen uygun bir grup aktivitesi olduğunu belirten grup üyeleri, birlikte paylaşılan deneyimlerin ve güvenin önemine değinerek grup sürecinde destek almanın kendilerine iyi geldiğini ifade etmişlerdir.

"Adaptasyon evresinde birileriyle konuşmak iyi geliyor. Yalnız olmadığımızı görüyoruz. Bu görüşme şu anda bile bana iyi geldi." (Leylak, 3)

"Kesinlikle, yalnız olmadığımızı hissediyoruz. Paylaşmak iyi hissettiriyor. Ama güven olduktan sonra her şey açılıyor aşıyor. İyi ki paylaşıyoruz. Yalnız olmadığımızı hissetmek gerçekten güzel." (Papatya, 5)

"Bizim aile yapımız alışlagelmiş bir aile yapısı değil. Bazı durumları yaşayınca biraz daha farklı oluyor. Özellikle en çok kurumsal destek kısmında bazı eksikler olduğunu düşünüyorum. Psikolojik açıdan desteklenmediğimizi ve yalnız kaldığımızı düşünüyorum. Ama sizlerle bir arada olmak, aynı şeyleri yaşamış olmak, aynı yollardan geçtiğimizi bilmek gerçekten rahatlatıcı oldu tabii ki." (Nilüfer, 2)

Katılımcılar, yapılan görüşmelerin, daha önce öğrenmedikleri yöntemleri öğrenmelerine, farklı fikirleri zaman içinde anladıklarını ve görüşmeler sonucunda güzel kazanımlar edindiklerine inandıklarını dile getirmiştir:

"Ben de arkadaşlarım gibi düşünüyorum. Öğrenmediğimiz, daha önce duymadığımız yöntemleri öğreniyoruz. Böyle küçük ayrıntıları olan fikirleri zamanla öğreniyoruz. Aklımıza gelmeyen basit şeyler olabiliyor ama çok güzel sonuçlar alacağımız için katılımların çok faydalı olacağını düşünüyorum." (Hanımeli, 4)

3.5 Kimlik Oluşumu

Koruyucu aileler, çocuklarına yaşam becerileri kazandırmak ve kimlik oluşumlarına rehberlik etmek adına çaba sarf ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca biyolojik ailenin etkilerinin çocuğun kimlik oluşumu üzerinde önemli bir rol oynayabileceği vurgulanmış, biyolojik çocuk ile kalbiyolojik çocuk arasındaki ilişkinin kimlik oluşumunu doğrudan etkilediğini dile getirmişlerdir.

"Empatiyi ona biraz öğrettim aslında. Karşısındakinin kırıldığını anlaması gerekiyordu. Bazı durumlarda ona sesimi yükseltmeye başladım." (Yasemin, 5)

"Oğlumun rol model aldığı kişi, kesin biri yok şu anda. Karışık o biraz. Biraz ağabey, biraz baba, biraz da biyolojik baba. Herkesten bir şeyler kapmaya çalışıyor. Bazı hiç görmediğimiz şeyler var ailede. Neden oluyor? Neden oluşuyor diye merak ediyorduk. Biyolojik babadan kaynaklanan bir olay sonradan anladık." (Papatya, 5)

4. Tinsel Faktörler

Yapılan grup oturumlarında koruyucu ailelerin aile içindeki ilişki değişim deneyimlerinde başta manevi faktörler olmak üzere diğer tinsel motivasyon kaynaklarının önemli olduğu anlaşılmıştır. Sosyal sorumluluk duygusu ile kalbiyolojik çocukları koruma isteği ve yeniden anne olma isteği duyan ancak biyolojik çocuk için uygun şartlarda olmayan katılımcıların koruyucu ailelik sistemini tercih ettikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra biyolojik çocuklarının tek başına yetişmesini istemeyen

ebeveynlerin koruyucu aile sistemine dâhil olarak ailelerini genişletmek istedikleri anlaşılmıştır.

4.1 Koruma İçgüdüsü

Grup üyeleri, kalbiyolojik çocuklara ilişkin hassasiyet geliştirdiklerini ve onları koruma içgüdüsü ile hareket ettiklerini ifade etmiştir. Katılımcılar, koruyucu aile olarak çocuklara yuva olma ve sevgi verme amacıyla bu sorumluluğu üstlenmiştir. Çocukların sadece fiziksel ihtiyaçları değil, duygusal ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmuştur. Bu koruma içgüdüsünün biyolojik ve kalbiyolojik kardeşler arasındaki ilişkiyi olumlu etkilediği anlaşılmıştır.

“Ben bir çocuğa yuva vermek istedim. Sevgi vermek istedim. Annesizliğin ne olduğunu bildiğim için bir anne olmak istedim. Aile olmak istedim. Biyolojik oğlumla birlikte ona güvenli bir ortam sağlamaya çalıştık.” (Leylak, 3)

“Sofraya bir tabak fazla koymak işin en kolay kısmı. En dert etmeyeceğimiz ya da aklımızdan bile geçirmeyeceğimiz kısmı. Hiçbir sıkıntı yok ama o bağlanmayı sağlamak ve çocuğun hayatına artılar katabilmek daha da önemlidir. Kardeşlerin birbirini korumak istemeleri ziyadesi ile mutlu ediyor beni.” (Gül, 8)

4.2 Manevi Faktörler

Manevi faktörler, bazı katılımcılar için koruyucu aile olmak için önemli bir motivasyon kaynağı olarak görülmüştür. Grup üyelerinden bazıları kalbiyolojik çocuklarına manevi bir bakış açısıyla yaklaşmış ve bu

durumun koruyucu aile olma motivasyonunu etkileyen önemli bir faktör olduğuna değinmişlerdir.

“En başından beri bana sorduklarında “Çocuklarımızda zaten Allah’ın emaneti” diyoruz. Biyolojik oğlumla kalbiyolojik kızım için sürekli aynı duaları ediyorum.”(-Şakayık, 4)

“Nasıl ifade edeceğimi bilemiyorum da Allah rızası çok önemli. Biyolojik ve kalbiyolojik çocuklarıma maneviyatı da öğretiyorum.”(Papatya, 5)

Tinsellik olarak çalışmada ön plana çıkan durum koruma içgüdüsü olmuştur. Özellikle koruma içgüdüsü ile bakım vermenin ailede daha iyi bir iletişim ortamı oluşturduğu bazı araştırmalar tarafından ortaya konulmuştur (Boss, 2018). Kalbiyolojik çocuğu koruma içgüdüsünde olan ailelerin bu süreçte manevi yönlerinin olması bakımı daha etkili kılabilenmektedir (Daughtery, 2011).

5. Sosyal Faktörler

Koruyucu ailelerin, kimi zaman sosyal dışlanmaya maruz kalabildikleri anlaşılmıştır. Bununla beraber çocuklar arasında özellikle okul çağı gruplarında akran zorbalığı olayları ile karşılaşmıştır. Bazı katılımcılar kalbiyolojik çocukları ile toplumsal katılım aşamasında daha aktif rol oynadıklarını belirtmişlerdir. Bazı katılımcıların ise, çocuklarda içe çekilme davranışı gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar, koruyucu ailenin tanınırlığının, kamuoyu tarafından desteklenmesi gerekliliğini vurgulamışlardır.

5.1 Hizmet Beklentileri

Grup üyelerinin, koruyucu aile olma süreci içerisinde kurum bünyesinde bulunan psiko-sosyal destek uzmanları, kurum ve koruyucu aile hizmetine dair hizmet beklentileri ile ilgili düşünceleri bu bölümde ele alınmıştır. Koruyucu aileler, bakımını sağladıkları çocukların geçmiş yaşantıları hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyduğunu ve bu bilgilerin çocuklarına nasıl daha iyi davranacakları konusunda yardımcı olabileceğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, çocuklarının yaşadığı deneyimlere uygun bir şekilde yaklaşabilmek için daha fazla yönlendirmeye ihtiyaç duyduklarını söylemişlerdir.

“Kalbiyolojik çocuk ile ilgili bazı bilgilerin verilmesi lazım. Bunlar hani önemli şeyler. Ona göre davranabileceğiz biz çocuklara. Ben bu konuda deneyimi olan insanlarla görüştüğümde, bana bazı kitaplar önerdiler. Onları okudukça öğrendim.” (Leylak, 3)

“İlk etapta mesela biyolojik aileyle ilgili ya da çocukla ilgili bilgi almak gerekiyor. Ben hepimizin danışmanı aynı olsun istedim.” (Şakayık, 4)

Koruyucu ailelere destek veren meslek elemanlarının alanlarında uzman ve mesleki etik standartlara bağlı olarak hareket etmeleri gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Meslek elemanlarının koruyucu aile alanında uzmanlaşmaları ve etkin bir biçimde görevlerini yerine getirmeleri gerektiği dile getirilmiştir.

“Kurum çalışanları alanında uzman olmalı. Gerçekten alanında

iyi çalışmalar yapması gerekiyor. Özellikle çocuk, kurum görevlileri ile görüşmek istemiyor. Biyolojik aile, bazen görüşmeleri gereken sıklıktan fazla görüşmek isteyebiliyor. Bunu dengelemek lazım. Bu durum kardeşleri etkiliyor.” (Mennekşe, 9)

Katılımcılar yeni koruyucu ailelere sağlanan desteklerin, özellikle ilk yıl içinde karşılaşılabilecekleri zorluklara odaklanmadığını ifade etmiştir. Yeni koruyucu ailelerin eğitim ve rehberliğe ihtiyaç duydukları, bu süreçte karşılaşılabilecekleri zorluklara hazırlıklı olmalarının önemine vurgu yapılmıştır.

“Mesela eskiden bu destekleri alamıyorduk. Ben kendi adıma hiç kimseden bir destek alamamıştım. Şimdi derneğe gelen yeni ailelere destek veriyoruz. Fakat kurumun asıl burada eksiği yeni koruyucu ailelere ilk bir senenin ne kadar zor geçeceğini anlatmalarını. Bence bilinmeyen durumlarla nasıl baş edebileceklerine dair bir eğitim verilmesi aile için öncelikli olmalıdır.” (Papatya, 5)

5.2 Uyum Süreci

Biyolojik çocukların, kalbiyolojik çocukları kabullenmekte zorlandıkları, onları kıskandıkları ve bu süreçte saldırgan davranışlar sergileyebildikleri katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Bu duruma alışma süreci ve aile desteğinin önemi katılımcılar tarafından vurgulanan bir diğer önemli durumdur.

“Alışma süreci kapsamında 15 gün alıp eve getirmiştik. Biyolojik kızım, hiç kabullenemedi.

Alışmamıştı. Bu kadar saldırgan bir çocuk istemediğini, kuruma geri götürmemizi söyledi. Ama ben yapamadım. Çok çaba sarf ettim. Kızıma da anlattım. Onun çok zor bir geçmişi olduğunu, o yüzden bu davranışları yaptığını. Vicdanım el vermedi onu tekrar oraya bırakmaya.” (Yasemin, 5)

“Biyolojik kızım çok kıskançtı. Biz süreç içerisinde yavaş yavaş onu alıştırdık. Kalbiyolojik kızım ilk geldiğinde herkese nefretle bakıyordu. Artık sevgiyle bakıyor. Yalnız şöyle bir durum oldu. Biz daha önce hiç birlikte vakit geçirmemiştik. Bize o günü anlattı. Eve giderken korktuğunu o yüzden ağladığını söyledi.” (Nilüfer, 2)

Koruyucu aileler, kalbiyolojik çocuğun alışma ve uyum sürecinde kaydettiği olumlu gelişmelere, yaşadıkları zorlukların üstesinden gelme çabalarına, ailelerin çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı bir şekilde yaklaşmaları gerektiğine değinmişlerdir. Bazı durumlarda psikiyatrik destek ve ilaç tedavisine ihtiyaç duyulabilmektedir.

“Bize bir buçuk ayda alışmıştı. Şu anda psikiyatrik yardım alıyoruz. İki ilaç kullanıyor. Çok daha sakinleşti. İlaçlar çok iyi geldi. En azından artık bağırmadan bizi dinleyebiliyor. Artık ona dokunmamız konusunda daha rahat. Önceden hiç dokundurmuyordu.” (Leylak, 3)

5.3 Sosyal Dışlanma

Katılımcılar, koruyucu aile olduktan sonra sosyal dışlanmaya maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Sosyal dışlanmanın, koruyucu aileler ve

çocukların, sosyal uyum sürecinde karşılaştıkları önemli zorluklardan biri olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle okul çalışanları tarafından yapılan muamelelerin ayrımcı nitelikte olduğu dile getirilmiştir.

“Okul müdürümüzden bu zorbalığa maruz kaldık ve özel okul olmasına rağmen bu zorbalığa maruz kaldık. Çok şükür onun dışında diğer aileler olsun ve diğer öğretmenlerimiz olsun destek verdiler. Pozitif ayrımcılıkla olaya yaklaştılar sağ olsunlar.” (Nilüfer, 2)

“Ön yargılar çok fazla. Etiketleme çok fazla. Ben oğlumda bunu yaşadım. İlk önce devlet okuluna gitti. Orada çok fazla etiketlendi. Her yapılan suç oğlumun üzerine kaldı. Çok mücadele ettik.” (Papatya, 5)

Koruyucu aileler, çevrelerinden kendilerine ve kalbiyolojik çocuklarına yönelik damgalamalardan ve olumsuz yorumlardan rahatsızlık duyduklarını belirtmişlerdir.

“Üçüncü şahıslarla görüştüğümüz zaman koruyucu aile olduğumu söylediğimde “Ailesi yok mu, annesi babası yaşıyor mu, ölmüş mü, ne olmuş, niye bırakmışlar?” soruları alabiliyorum.” (Lilyum, 2)

Ben otoriter bir anne olarak bilirim çevremde. Aynı şeyi, aynı otoriteyi, küçük kalbiyolojik kızım da uygukuyorum. Diğer ikisini nasıl büyüttüysem bunu da öyle büyüttüm ama çevreden acayip bir baskı var. Hani üvey evlat gibi görüyorlar çocukları. (Leylak, 3)

5.4 Toplumsal Kabul

Katılımcılar koruyucu ailelerin ve çocukların karşılaştığı zorlukları anlamının ve toplumsal kabul konusunda farkındalık yaratmanın önemine vurgu yapmışlardır. Bu doğrultuda okul yönetimi, öğretmenler, öğrenciler ve veliler tarafından kabul görmediklerini dile getirmişlerdir.

“Okulla ilgili bizim büyük sıkıntılarımız oldu. Kaydımızı almamışlardı. Öğretmenimize müdürün söylediği bir cümle vardı. Hâlâ bunu sindiremiyorum:“ Yurttan bir çocuk geliyor. Aldın başına belayı”.”(Nilüfer, 2)

“Çocuklar biraz acımasızlar bu konuda. İşte “sen evlatlıksın” falan demişler. Bu öğretmenin kulağına gidiyor. Gerçekten de Allah razı olsun. Çok iyi bir öğretmene denk geldik.”(Yasemin, 5)

Katılımcılar koruyucu aile olma kararı alırken karşılaşılan toplumsal kabul sorunlarına değinmiş, aile içindeki destek ve ailenin düzenini koruma endişesine ilişkin görüşlerini dile getirmişlerdir.

“Biyolojik çocuklarım olduktan sonra bu konuyu eşime açtım. Eşim sorumluluk almaktan biraz çekindi. Annem, kayınvalidem karşı çıkıyordu. “Ailenizin düzenini bozmayın falan” dediler. Oğlum ailemize katıldığında söyleyemedim. Tabii ki üç ay zarfında o kadar çok sevdi ki”. (Papatya, 5)

Kalbiyolojik çocukların aileleri ile iletişimlerinde önemli olan faktörlerden bir diğeri de sosyal dinamiklerdir. Özellikle önceki yaşamlarında

-koruma altına alınmadan önceki süreçte- çeşitli travmatik deneyimlere sahip olan çocukların koruyucu ailelerin desteği ile sosyal sorunlarla daha kolay başa çıkabildikleri yönünde araştırma bulguları mevcuttur (Okagaki&Luster, 2006). Uyum sürecinde koruyucu ailelerdeki annelerin kardeşler arası uyumu ve toplumsal uyumu sağlama yönündeki çabaları dikkat çekmiştir. Bu bağlamda kalbiyolojik çocuğun aile içi iletişimde ve toplumla uyumunda koruyucu ailedeki annenin rolü ön plana çıkmaktadır. Annelerin aile içinde kalbiyolojik çocuğu ilk kabullenen aile üyesi (Ackerman&Dozier, 2005) olması da uyum sorunlarını çözmede önemli bir etki yaratabilmektedir.

Uyum süreci ile ilgili olarak korunan çocuğun aileye katılımı ile birlikte, belirli bir zaman diliminde bazı sorunların yaşandığı anlaşılmaktadır. Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuğun belirli bir periyotta uyum sorunlarına neden olacağı gibi (Özbesler, 2009) ailenin de sosyal korkular ve alışılmadık sosyal etkileşim örüntülerine (Certel, 2024) maruz kalma durumları söz konusu olabilmektedir. Uyum çerçevesinde koruyucu ailelerin diğer sosyal destek faktörleri de (kök aile, komşu vb.) büyük önem arz etmektedir. Bu noktada dezavantajlı grup olarak görülen koruyucu aileler için sosyal destek mekanizmaları ve onlara özel politikaların geliştirilmesi gerekmektedir (İzci, 2020).

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada biyolojik çocuğu olan koruyucu ailelerin koruyucu aile

olma süreçlerine ve korunan çocuğa (kalbiyolojik çocuk) dair tecrübeleri araştırılmıştır. Araştırma kapsamında ekolojik kuramdan yararlanılmıştır. Çalışma dijital ortamda koruyucu ailelerle sosyal grup çalışması şeklinde yapılmıştır. Oturumların gündemleri ekolojik kuramın alt boyutları olan; fiziksel, duyuşsal, bilişsel, tinsel ve sosyal boyutlara göre belirlenmiştir. Grup oturum süresi ortalama 90-120 dakika sürmüştür. Bu görüşmeler 8 oturum olarak planlanmıştır. Oturumlara ek olarak katılımcıların talepleri üzere ek bir oturum düzenlenmiş, bu oturuma alanında uzman olan bir psikoloğun katılımı sağlanmıştır. Yapılan bu oturumda koruyucu ailelerin, koruyucu aile olma süreçlerine dair soruları ve düşünceleri psikolog tarafından değerlendirilmiştir. Görüşmeler sonuçta veriler MAXQDA nitel araştırma programı kullanılarak tematik içerik analizi şeklinde yapılmıştır. Sonuç olarak grup sürecinde katılımcılar, koruyucu aile olmada aile içi ilişkilerine ilişkin deneyimlerini aktarmış, kalbiyolojik ve biyolojik çocuk arasındaki ilişkileri ile ilgili paylaşımlarda bulunmuşlardır. Katılımcıların aile içi iletişimlerin geliştirilmesi noktasında farkındalıklarının arttığı görülmüştür.

Bu çalışmaya özgün değer katan husus, biyolojik çocuğu olan koruyucu ailelere yönelik sosyal grup çalışmasının daha önce gerçekleştirilmemesi ve literatürde böyle bir çalışmanın var olmamasıdır. Yapılan taramalarda ve alan çalışmalarında söz konusu çalışmanın içeriğine ve kapsamına benzer bir çalışmanın yapılmadığı

görülmüştür. Araştırmanın temel sınırlılıkları, grup üyesi sayısının 10 kişi ile sınırlı olması ve görüşmelerin dijital olarak gerçekleşmesidir.

Çalışmanın bulguları ekolojik kuramın alt boyutları olan; duyuşsal, bilişsel, sosyal, fiziksel ve tinsel boyutlar olmak üzere 5 bölümde incelenmektedir. Duyuşsal faktörler bölümünde; biyolojik çocuk ile kalbiyolojik çocuk arasındaki ilişki, psikolojik destek talebi, olumsuz duygular, biyolojik ailenin etkisi ile kalbiyolojik çocuk arasındaki bağlanma alt temaları yer almaktadır. Bilişsel faktörler bölümünde; hizmet beklentileri, kimlik oluşumu, sınır koyma, yaş faktörü, çözüm mekanizmaları, çalışmanın iyileştirici yönü alt temaları yer almaktadır. Sosyal faktörler bölümünde; katılımcılar arası deneyim paylaşımı, uyum süreci, toplumsal kabul, sosyal katılım, sosyal dışlanma alt temaları yer almaktadır. Fiziksel faktörler bölümünde; biyolojik çocuk ve kalbiyolojik çocuk arasındaki yaş, travmatik deneyim, öz bakım eksikliği ve şiddet döngüsü alt temaları yer almaktadır. Tinsel faktörler bölümünde; manevi faktörler, geçmiş yaşam deneyimleri, koruma isteği alt temaları yer almaktadır.

Bu araştırmanın sonucu olarak yapılan sosyal grup çalışmasında biyolojik çocuğu olan koruyucu ailelerin ilişki değişim deneyimleri değerlendirilmiştir. Koruyucu ailelerin ve koruyucu ailelerin psikososyal destek ihtiyacı olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca gerçekleştirilen sosyal grup çalışmasının koruyucu aileler için

destekleyici faktör olduğu anlaşılmıştır.

Koruyucu ailelerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarının ve diğer meslek elemanlarının, koruyucu ailelere ilişkin mesleki eğitimlere katılmaları önemli bir durumdur. Bununla birlikte koruyucu aile olma süreci hakkında özel farklı başlıklarda oluşturulabilecek eğitimleri (biyolojik aile dengesini sağlama vb.) almaları gerekmektedir. Koruyucu ailelere, koruyucu aile oldukları çocuklara ve biyolojik çocuklara yönelik psikolojik destek sağlanmasının çocukların üstün yararına olacağı görülmektedir. Psikolog desteğinin hem aile içi dinamikleri iyileştirmede hem de çocukların psikososyal gelişimi açısından kilit bir rol oynayabileceği düşünülmektedir.

Koruyucu ailelerle biyolojik aileler arasında dengeli bir etkileşim mekanizmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Çocuk refahının ve aile ilişkilerinin sürdürülebilir bir şekilde desteklenmesi için uygun bir denge ve iş birliği sağlanmalıdır. Koruyucu aile eğitim programları iyileştirilmeli ve geliştirilmelidir. Koruyucu aile konusunda kamuoyu farkındalığı arttırmak için, medya ve eğitim kurumları başta olmak üzere toplumsal bilinçlendirme programları düzenlemesinin gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Bu programlar, koruyucu aile kavramını anlamayı teşvik etmeli, başta öğretmenlere, okul personeline, öğrenci velilerine olmak üzere bütün kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik sağlamalıdır.

Sivil toplum kuruluşlarının düzenli olarak bilgilendirme faaliyetleri

düzenlemesi gerekmektedir. Özellikle koruyucu ailelerin aktif katılımının sağlandığı etkinlikler düzenlenmeli ve bu alanda dayanışma sağlanmalıdır. Ayrıca, sivil toplum kuruluşları, koruyucu ailelere yönelik eğitim programları düzenlemeli ve bu aileleri bir araya getirerek deneyimlerini paylaşabilecekleri etkileşimli toplulukları oluşturmalıdır. Araştırmacılara özellikle koruyucu aile ilişkilerini dengeleyici eğitim modülü geliştirme, bu çalışmada tespit edilen bağlanma, sınır koyma ve buna benzer durumlar ile ilgili akademik çalışmalar yapmaları önerilmektedir. Koruyucu ailelere yönelik eğitim programlarında ergenlik, travma ve iyileşme, beceri kazanma, yaşam düzeni, güçlenme ve stresle baş etme, bağlanma ve gelişimi destekleme ve sağlıklı geçişler ile ilgili içerikler sunulmaktadır (ASHB, 2024). Bu kapsamda sosyal uyum, koruma içgüdüğü, ebeveynlik çeşitleri, zor davranışlarla baş etme becerisi vb. derslerin eğitim kapsamına alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

- Ackerman, J. P., & Dozier, M. (2005). The influence of foster parent investment on children's representations of self and attachment figures. *Journal of Applied Developmental Psychology, 26*(5), 507-520. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2005.06.003>
- Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlığı. (2022). İstatistikler. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı | Aile ve Sosyal Politikalar Alanındaki İstatistikler.
- Akbaş, G. E., & Öztürk, B. (2022). Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nde Koruyucu Aile Sistemi: Fırsatlar ve Güçlükler. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 6*(1), 83-99.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3*(1), 1-14.
- Brennan, E. M., & Poertner, J. (1997). Balancing the responsibilities of work and family life: Results of the family caregiver survey. *Journal of emotional and behavioral disorders, 5*(4), 239-249. <https://doi.org/10.1177/106342669700500407>
- Boss, P. (2018). Spiritually Coping with the Bind between Trauma and Ambiguous Loss as Experienced by Foster Children. *Story, Formation, and Culture: From Theory to Practice in Ministry with Children, 159*.
- Certel, N. (2024). Koruyucu Aile Modeli Uygulamalarında Biyolojik Ailelerin Yeri ve Önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 35*(2), 349-364. <https://doi.org/10.33417/tsh.1355646>
- Crawford, M. (2020). Ecological Systems theory: Exploring the development of the theoretical framework as conceived by Bronfenbrenner. *J Pub Health Issue Pract, 4*(2), 170-183. <https://doi.org/10.33790/jphip1100170>
- Daughtery, L. G. (2011). Understanding identity development and spirituality in African American female adolescents through their foster care experience. *Journal of African American Studies, 15*, 455-468. <https://doi.org/10.1007/s12111-011-9183-0>
- Dominick, G. M., Saunders, R. P., Friedman, D. B., Hussey, J. R., & Watkins, K. W. (2015). Factors associated with provision of instrumental social support for physical activity in a foster parent population. *Children and Youth Services Review, 52*, 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2015.02.005>
- Garwood, M. M., & Close, W. (2001). Identifying the psychological needs of foster children. *Child Psychiatry and Human Development, 32*, 125-135. <https://doi.org/10.1023/A:1012246723182>
- Gleeson, J. P., Wesley, J. M., Ellis, R., Seryak, C., Talley, G. W., & Robinson, J. (2009). Becoming involved in raising a relative's child: Reasons, caregiver motivations and pathways to informal kinship care. *Child & Family Social Work, 14*(3), 300-310. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2008.00596.x>

- Greene, R. R. (2017). Ecological Perspective An Eclectic Theoretical Framework for Social Work Practice. In Human behavior theory and social work practice (pp. 259-300). Routledge.
- Hüseyinoğlu, S. (2017). Korunmaya muhtaç çocukların korunma altına alınma nedenleri: İstanbul örneği (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- İzci, L. (2020). Türkiye ve İngiltere'de koruyucu aile sisteminin karşılaştırması. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (50), 140-163.
- Okagaki, L., & Luster, T. (2006). Research on parental socialization of child outcomes: Current controversies and future directions. In Parenting (pp. 393-418). Routledge.
- Özbesler, C. (2009). Koruyucu Aile Hizmetlerinde Değerlendirme Süreci. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 16(16), 86-94. <https://doi.org/10.21560/spcd.69682>
- Preston, S., Yates, K., & Moss, M. (2012). Does emotional resilience enhance foster placement stability? A qualitative investigation. International Journal of Psychological Studies, 4(3), 153-166. <http://dx.doi.org/10.5539/ijps.v4n3p153>
- Şimşek, Z. (2008). Kurum bakımındaki çocuk ve ergenlerde davranış ve duygusal sorunların epidemiyolojisi; ulusal örnekleme karşılaştırmalı bir araştırma. Türk Psikiyatri Dergisi, 19(3), 235-246.
- Tezel, Z., Demirel, B., & Kaya, Z. Ş. (2018). Ailelerin koruyucu aile olmaya karar vermelerinde etkili olan etmenler ile koruyucu aile olmanın anlam ve önemi. Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Dergisi, 19(43), 15-36.
- Toros, K., Tiko, A., & Saia, K. (2013). Child-centered approach in the context of the assessment of children in need: Reflections of child protection workers in Estonia. Children and Youth Services Review, 35(6), 1015-1022. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.03.011>
- Wade, J. (2008). The ties that bind: Support from birth families and substitute families for young people leaving care. British journal of social work, 38(1), 39-54. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcl342>
- Waldfoegel, J. (2009). Prevention and the child protection system. The future of children, 19 (2), 195-210.
- Zinn, A. (2017). Kinship family relatedness, nuclear family contact, and social support among foster youth. Journal of Public Child Welfare, 11(1), 1-26. <https://doi.org/10.1080/15548732.2016.1208134>